

2017

Utredning om skolekorpsene i Kristiansand

Jens Torolf Larsen
Universitetet i Stavanger
16.02.2017

Omslagsbilde: Torridal skolemusikkorps

Innhold

SAMMENDRAG	4
1. INNLEDNING	5
2. ANALYSE AV DAGENS SITUASJON FOR SKOLEKORPSENE	6
2.1 Dialogmøte	6
2.1.1 Felles utfordringer	7
2.2 Samtaler med skolekorpse og med kulturskolen	7
2.2.1 Samarbeid korpse imellom og med byens øvrige musikkliv	7
2.2.2 Samarbeid med kulturskolen	8
2.2.3 Korpseenes tilgang på instrumenter, utstyr og øvingslokaler	10
2.2.4 Tilgang på dirigenter og instruktører	10
2.2.5 Kompetansenivå hos dirigenter og instruktører	11
2.2.6 Rekruttering	12
2.2.7 Skolekorpseenes ambisjonsnivå	13
2.2.8 Ivaretagelse av talenter	14
2.2.9 Organisasjon	14
2.2.10 Økonomi	15
2.2.11 Skolekorpseenes kontakt med skolene	15
2.2.12 Integrering og inkludering	16
3. AMATØRKORPSENE I KRISTIANSAND	16
3.1 Rekruttering	17
3.2 Øvingslokaler og konsertarenaer	17
4. SKOLEKORPSENE I KRISTIANSAND SETT I LYS AV NASJONALE TRENDER	18
4.1 Skolekorpseenes samarbeid med relasjon til kulturskolen i Kristiansand og NMF Sør	18
4.2 Stavanger	19
4.3 Sandnes	23
4.4 Bergen	24
4.5 Trondheim	26

4.6 Oppsummert Stavanger, Sandnes, Bergen og Trondheim	28
5. MÅL OG TILTAK	29
5.1 Samarbeidsforum for skolekorpsene i Kristiansand	29
5.2 Samarbeid med kulturskolen	30
5.3 Rekruttering og ivaretagelse av korpsmedlemmene	32
5.3.1 Rekruttering	33
5.3.2 Aspirantopplæring	34
5.3.3 Frafall av musikanter	34
5.4 Korpsenes ambisjonsnivå	35
5.5 Øvingslokaler og konsertarenaer	36
5.5.1 Øvingslokaler	36
5.5.2 Korpsenes Hus	37
5.5.3 Kilden konserthus	38
5.6 Samarbeid med skolene og nærmiljøet forøvrig	38
5.7 Indremedisin	39
5.8 Prosjekter som krever ekstern finansiering (oppsummert)	39
Aktuelle dokumenter og relevant litteratur	41

SAMMENDRAG

Skolekorpsbevegelsen i Norge regnes med rette som en suksesshistorie. Den har stor utbredelse i et mangfoldig nasjonalt kulturliv, og den overlever på medlemmenes musikkinteresse, frivillig arbeid, kommunal økonomi og NMF's organisasjon og mangeårige erfaringskompetanse med å håndtere og engasjere store medlemsmasser. Skolekorpsenes styrke er at de skaper en positiv fritidsaktivitet i nærmiljøene. Den geografiske autonomien innebærer potensielt også en verdifull identitet til nærmiljøet.

Det er imidlertid svært viktig at skolekorpsene ser utover sitt nærområde og bygger gode relasjoner til alle mulige samarbeidspartnere som kan gjøre de enkelte korpsene mer robuste, både musikalsk og som organisasjon. Dette gjelder også for skolekorpsene i Kristiansand. Analysen avdekker at kommunens skolekorps i for stor grad befinner seg i sine respektive «bobler».

Skolekorpsene i Kristiansand trenger på den ene siden å profesjonalisere og styrke det musikkfaglige arbeidet, hovedsakelig i et samarbeid med Kristiansand kulturskole. Basis i all korpsutvikling er å ha et spesielt fokus på kvalitet i grunnopplæringen, og sørge for at musikantene får det best mulig musikkfaglige tilbudet. På den annen side må frivilligheten styrkes gjennom et formalisert fellesskap korpsene imellom og i et samarbeid med NMF Sør i forhold til opplæring i drift og organisering av korpset som frivillig organisasjon.

I analysen avdekkes det at de fleste skolekorpsene i Kristiansand har et ambisjonsnivå på sparebluss. Det er lite konkurranseaktivitet, og de korpsene som deltar i konkurranser stiller i lavere divisjoner. Korpsene spiller en rekke konserter, men det er ytterst få korps som tenker utover de tradisjonelle konsert- og formidlingsformene. Det finnes imidlertid hederlige unntak.

Skolekorpsene må skape nye aktiviteter og nye måter å formidle korpsmusikk på. Dette må skje i et samarbeid med amatørkorpsene og med byens øvrige kulturliv. Utreder foreslår at Korpsenes hus legges til Marvika. Dessuten må regionens konserthus Kilden være en tilgjengelig arena for konserter i regi av korpsene i Kristiansand, skolekorpsene så vel som amatørkorpsene.

Utredningens diverse anbefalinger om mål og tiltak konkretiserer og tydeliggjør aktuelle felles satsingsområder for skolekorpsene.

1. INNLEDNING

Den foreliggende utredningen er initiert av Kristiansand kommune og Stiftelsen Cultiva som sammen ønsker å legge til rette for økt satsing på skolekorpene i kommunen. Utredningen er blitt til i tett samarbeid med skolekorpene i Kristiansand, Kristiansand kulturskole og Norges Musikkorps Forbund.

Kristiansand kommune har totalt ni skolekorps; Vågsbygd skolemusikkorps, Oddernes skolemusikkorps, Randesund skolemusikk, Kristiansand skolemusikkorps, Møvig og Sjøstrand skolemusikk, Torridal skolemusikkorps, Flekkerøy skolekorps, Hånes og Tveit skolekorps og Grim skolemusikk.

Det legges ned mye godt arbeid i skolekorpene i Kristiansand. Flertallet av korpene har en tålig bra tilværelse, selv om det år om annet kan være sårbart hva angår rekruttering, musikalsk ledelse og styrearbeid. Noen korps drives svært godt musikfaglig sett og det registreres at dette er korps som også har en god og støttende foreldregruppe i ryggen. Andre korps sliter tungt med til dels store utfordringer når det gjelder så vel musikalsk drift som eget støtteapparat. Men til tross for åpenbare utfordringer, nedlegges det en beundringsverdig innsats blant foreldre og styrerepresentanter som med stor kjærlighet til korpset ser seg om etter nye måter å hente ny giv inn i aktiviteten.

Utredning har merket seg at Kristiansand kommune, i Kulturstrategien for 2013-2023, påpeker at korpene er viktige for byen og at det er nødvendig for kommunen å ha en helhetlig tilnærming til de utfordringene skolekorpene står overfor.

Utredningen påpeker hvilke utfordringer kommunens korps i dag strir med, og den inneholder en rekke forslag til måter å forbedre kvaliteten på og høyne statusen for skolekorpene. Den munner ut i diverse anbefalinger om mål og tiltak som konkretiserer og tydeliggjør aktuelle felles satsingsområder for skolekorpene. Selv om utredningen har fokus på skolekorpene, har utredning også sett det nødvendig og formålstjenlig å snakke med kommunens amatørkorps.

Utredningen er godt forankret i skolekorpene den omhandler, i kommunen og i NMF Sør. Den sier også noe om hvordan denne regionen fremstår i lys av regionale og nasjonale trender. Forholdene i Kristiansand er sammenlignet med kommunene Stavanger, Sandnes, Bergen og Trondheim, siden disse har mye av den samme kulturelle infrastrukturen: høyere

utøvende musikkutdanning, profesjonelt orkester, kulturskole og et betydelig antall amatørkorps.

Flere av anbefalingene i denne utredningen dreier seg om bærekraftige tiltak som disse andre norske byene har lyktes med i utviklingen av skolekorpsbevegelsen, og de er tiltak som det er store muligheter for at også skolekorpene i Kristiansand vil kunne ha suksess med.

Det er imidlertid ingen garanti for at vellykkede tiltak fra andre byer og regioner blir en suksess i Kristiansand. Derfor er anbefalingene så langt som mulig forsøkt basert på det utreder har forstått er lokale behov og forhold.

Utredningen her baserer seg på informasjon fra ulike kilder, blant annet ligger lokal statistikk og fakta utarbeidet av NMF Sør og kulturavdelingen i Kristiansand kommune til sammen for den. Statistikk- og fakta materialet er videre supplert med resultater fra et dialogmøte hvor representanter fra skolekorpene, NMF Sør, kulturetaten og undertegnede deltok (03.01.2017). Den viktigste informasjonen er likevel fremkommet i samtaler med representanter fra hvert av skolekorpene og med ledelsen i Kristiansand kulturskole. (Uke 1, 2017). Kristiansand kommune gjennomførte i 2012 en korpsundersøkelse hvor tilbakemeldingene den gang i stor grad synes å samstemme med forholdene i 2016/2017.

I innhenting av bærekraftige tiltak fra andre steder i landet har utreder hatt samtaler med kulturskolerektorene i Stavanger, Sandnes, Bergen og Trondheim, og med diverse ledere i NMF Rogaland, NMF Hordaland og NMF Trøndelag.

Metode og fremgangsmåte fremgår av delkapitlene i kapittel 2. Samtalene tok utgangspunkt i et på forhånd definert spørreskjema, men hvor det var rom for annen tematikk også. Min analyse og mine tolkninger av samtalene og dialogmøtet er basert på min forståelse av bidragsytternes utsagn.

2. ANALYSE AV DAGENS SITUASJON FOR SKOLEKORPSENE

2.1 Dialogmøte

Dialogmøte med alle skolekorpene ble avholdt tirsdag 03.01.17. Tidsrammen var fra kl.17.00 til kl.20.00. Kulturdirektør Stein Tore Sorthe åpnet møtet med å fortelle om bakgrunnen for at utredningen ble igangsatt. Det meste av tiden ble brukt til gruppearbeid hvor gruppene skulle respondere på følgende spørsmål;

1. Hvordan kan vi sammen øke den musikalske kvaliteten i skolekorpene i Kristiansand?
2. Hva er de viktigste kriteriene for å lykkes med rekruttering?
3. Hva er de tre største utfordringene for skolekorps i Kristiansand i dag?
4. På hvilke områder samarbeides det i dag blant byens skolekorps? Hvordan kan vi bli bedre på å samarbeide? Kom gjerne med konkrete forslag til felles satsingsområder.

2.1.1 Felles utfordringer

Det må presiseres at det i begrepet "felles utfordringer" implisitt ligger et "i større eller mindre grad". I dialogmøtet ble følgende områder definert som spesielt utfordrende:

- Samarbeidet mellom skolekorpene
- Samarbeidet med kulturskolen
- Lokaler til øving og lagring av utstyr
- Tilgang på kvalifiserte instrumentalpedagoger
- Rekruttering og ivaretagelse av musikanter
- Foreldreengasjement
- Krevende økonomi
- Kommunikasjon med andre fritidsaktiviteter i nærmiljøet

2.2 Samtaler med skolekorpene og med kulturskolen

Samtalene med alle korpene foregikk i uke 1 i 2017. Det var satt av en og en halv time per korps, som stort sett var representert med dirigent, styreleder og andre medlemmer. Ett av skolekorpene hadde med en tillitsvalgt musikanter. Utreder har i etterkant mottatt en rekke ekstra innspill fra korpene på epost. Disse tilleggene har også påvirket analysen og de påfølgende forslagene til mål og tiltak. Det har dessuten vært samtaler med kulturskolerektor underveis i skriveprosessen med utredningen.

Med referanse til punktlisten i 2.1.1 er hovedtrekkene i tilbakemeldingene fra skolekorpene og kulturskolen gruppert i følgende underpunkter:

2.2.1 Samarbeid korpene imellom og med byens øvrige musikkliv

Korpene samarbeider i dag om diverse arrangementer og konserter, og noen korps, to eller flere, samarbeider også musikalsk ved å slå korpene sammen til ett stort ensemble, gjerne i forbindelse med deltakelse i konkurranser. Samarbeidet har som regel sammenheng med at korpene befinner seg nært hverandre rent geografisk. Slike samarbeidsprosjekter legges

gjern til seminarhelger, og samarbeidsprosjektene har av og til foregått utover kommunegrensen, til Arendal og Vennesla.

«Korpsenes dag», som tradisjonelt har vært det mest tradisjonsrike samarbeidsprosjektet, blir i dag av flere korps vurdert til bare delvis å være vellykket. Utreder har fått et inntrykk av at formen på dette arrangementet har gått ut på dato, og at korpsene heller bør skape andre og mer attraktive fellesprosjekter. Korpsene hadde imidlertid et fellesarrangement i forbindelse med åpningen av Kilden, og dette trekkes frem som svært vellykket. Dette arrangementskonseptet har så langt blitt en engangsforeteelse. Det kan for øvrig se ut som at korpsene i Kristiansand mangler tilgang til de mest attraktive konsertarenaene i byen, og at de fleste korpsene heller ikke lykkes med å skape spennende arrangementer med en appell utover det tradisjonelle korpskonsertsegmentet.

Enkelte korps har riktignok på utmerket vis arrangert konserter hvor man har invitert inn artister/solister fra andre musikkjangre, men i det store og det hele forstår utreder forholdene slik at det i all hovedsak er lite kreativitet å spore blant korpsene i å utvikle nye konsertformer og formidle korpsmusikk i samarbeid med andre musikkjangre og andre kunstformer.

Det er positivt at Kristiansand kommune og andre arrangører bruker korpsene til ulike oppdrag. Kommunen kan imidlertid spørre seg om de bruker korpsene ofte nok?

Flere skolekorps har velfungerende samarbeid med amatørkorpsene i kommunen, ofte i form av konserter og arbeidsseminarer. Noen amatørkorps har til og med definert seg som fadderkorps for enkelte skolekorps. Amatørkorpsene er da også et naturlig attraktivt sted å spille for flinke skolekorpsmusikanter som ønsker mer korpsaktivitet enn det skolekorpset kan tilby, men får skolekorpsmusikantene derav flere eller andre utfordringer?

2.2.2 Samarbeid med kulturskolen

Kulturskolen har i flere år hatt et samarbeid med byens ni skolekorps. Skolekorpsenes dirigenter er formelt ansatt i kulturskolen, og kommunen subsidierer i dag dirigenttjenestene med 50 % av brutto lønnsutgifter, og sånn sett er den formelle statusen på samarbeidet godt etablert. Korpsenes hovedutfordring er å skaffe gode instruktører og tilstrekkelig økonomi til å finansiere lønnsmidlene.

Korpsene ønsker at kulturskolen gradvis overtar ansvaret for instrumentalopplæringen. Det finnes mange modeller på hvordan dette kan gjøres rent praktisk. Hovedpoenget er at korpsmedlemmene meldes inn i kulturskolen enten som gruppe eller som enkeltelever, og at korpsene refunderer kostnadene/elevkontingenten, helt eller delvis, basert på hvilke avtaler som fremforhandles. Ledelsen ved kulturskolen stiller seg svært positiv til en slik ordning, og

hevder at instrumentalundervisningen gitt av kulturskolen vil heve kvalitetsnivået i skolekorpene og berike kulturskolens egne elev- og fagmiljøer.

I følge rektor ved kulturskolen har skolen i dag snaut ca. 1500 elevtilbud for 1300 elever. 150 av disse elevplassene er tilegnet instrumenter man benytter i skolekorpene. Korpene benytter nå mellom 40 og 50 av disse plassene i tillegg til korpsdirigentressursen. I Kulturskolens utviklingsplan for 2015-2019 er det en målsetting at 40% av elevplassene for blåse- og slagverkelever tilbys korpene. Dette utgjør 60 plasser. Dersom man legger de plassene som korpene allerede benytter sammen med kulturskolens ledige kapasitet innenfor relevante fag, er denne målsettingen allerede oppfylt. Siden det finnes ubesatte elevplasser for blåsere og slagverkere, kan dette være et tegn på at kulturskolen ikke tilbyr det korpene trenger, eller at informasjonen om tilbudet ikke er tilstrekkelig formidlet.

Kulturskolen antar at selv 60 elevplasser på langt nær dekker behovet for muskantopplæring i korpene. Rektor mener at å løse denne utfordringen ikke utelukkende er et økonomisk anliggende, men vil kreve et langsiktig og forpliktende samarbeid der begge parter må arbeide for at etterspørsel, leveranse og kapasitet – så langt det lar seg gjøre – er forutsigbare faktorer.

Selv om flere skolekorps melder tilbake om at kvaliteten på tilbudet fra kulturskolen ikke alltid har vært formålstjenlig, sier allikevel samtlige skolekorps at de ønsker et utvidet samarbeid med kulturskolen, både på dirigentsiden og i forbindelse med instrumentalopplæringen. Spesielt ønsker korpene at kulturskolen kan utvide dirigentordningen til også å gjelde aspirant- og juniorkorpsundervisningen, og at stillingshjemplene knyttet til skolekorpsdriften økes betraktelig. Korpene ønsker også at kulturskolen etablerer såkalte kombinerte stillinger, hvor dirigenter får tilbud om å ha instrumentalundervisning integrert i stillingen.

Det savnes videre en felles retning på instrumentalopplæringen i korpene. Når kulturskolen skal utvikle lokale læreplaner, vil det være en god mulighet for å lage et omforent opplæringsløp for skolekorpsmusikantene.

En forutsetning for at kulturskolen skal kunne hjelpe korpene med instrumentalopplæringen er at denne skjer på den skolen korpene øver. Det gjelder spesielt for de yngste korpsmusikantene. Denne ordningen er sårbar, og man må ta høyde for at man år om annet må være åpen for en lempelig fortetting av miljøene. Med det menes at der to skolekorps befinner seg nær hverandre, kan kulturskoleundervisningen slås sammen for å rasjonalisere kjøring og tidsbruk, økonomi og lærerressurser.

Flere dirigenter ønsker at kulturskolen tar et tydeligere arbeidsgiveransvar, og dirigentene har et behov for enda bedre kontakt med sine dirigentkollegaer i kommunen. Det er nylig tatt et initiativ blant dirigentene selv til å etablere et dirigentforum.

2.2.3 Korpsenes tilgang på instrumenter, utstyr og øvingslokaler

Det ser ut som om korpsene stort sett har de instrumentene de trenger, og for noen korps sitt vedkommende er muligens situasjonen slik at man sitter på flere instrumenter enn det er musikanter til. Det knytter seg imidlertid noen økonomiske utfordringer til innkjøp av kostnadskreven instrumenter som pauker, tubaer og annet spesialslagverk. Reparasjon og vedlikehold av instrumenter og utstyr er også kostnadskreven.

Noen korps er fornøyde med sine øvingslokaler, men alt for mange korps øver i rom med akustiske forhold som er dårlige og i noen tilfeller helseskadelige. Det typiske øvingsrommet er gjerne en gymsal, men i nye skoler bygges aulaer og amfier med bedre akustiske forhold enn hva man har i den tradisjonelle gymsalen. Det er korpsene som øver i slike aulaer og amfier som er mest fornøyd med de akustiske forholdene. Det største problemet er at rommene ofte er for små. Gymsaler er i så måte bedre, men de har generelt altfor dårlig akustikk. Det er ingen korps som melder tilbake om at det er satt i gang prosesser for å forbedre de akustiske forholdene der de har øvelsene sine.

Mangel på egnede lagerrom er også et gjennomgående problem. Det viser seg at nye skolebygg ikke har tilstrekkelig med lagerrom, og dette er selvsagt utfordrende for korpsene som har behov for å lagre instrumenter, noter og uniformer på en forsvarlig måte. Enkelte korps opererer med fjernlager, som innebærer at det blir et merarbeid ved å flytte utstyr frem og til øvelser og konserter. Andre korps har dobbelt opp med slagverksutstyr da de har aktiviteter på to forskjellige skoler.

Enkelte korps må betale ekstra husleie til skolene i forbindelse med øving i helgene. Det vil si at noen skoler tar betalt, andre ikke. De av korpsene som må betale ekstra leie for helgeseminarer, har ikke de samme rammebetingelsene for musikalsk utvikling som et nabokorps som øver gratis.

2.2.4 Tilgang på dirigenter og instruktører

Tradisjonelt har skolekorpsene i Norge tatt hånd om musikkopplæringen selv ved å leie inn instruktører og dirigenter for egen maskin og på eget budsjett. I 1997 ble de daværende musikkskolene lovfestet og korpsene ble fra da av raskt en betydelig bruker av musikkskolens, senere kulturskolens, tilbud. Dette innbefatter ressurser til dirigenter, øremerkede elevplasser og kjøp av ulike undervisningstjenester.

Til tross for at det er gått 20 år siden musikkskolereformen, er situasjonen i Kristiansand slik at samarbeidet mellom skolekorpse og kulturskolen må karakteriseres som lite utviklet.

De fleste korpse har problemer med å få knyttet til seg nok instruktører. Det er spesielt kompetanse på enkelte instrumentgrupper som viser seg å være krevende å få tak i. Instruktørene rekrutteres i dag delvis fra kulturskolen – om enn i liten grad; fra freelance-markedet – det være seg musikere fra Kristiansand symfoniorkester (KSO), og fra musikkstudentmiljøet ved Universitetet i Agder (UiA) og fra diverse ufaglært arbeidskraft – som korpsets eldste musikanter i videregående skolealder eller enkelte foreldre med korpsbakgrunn.

På sin side strever kulturskolen med å få nok søkere til dirigentstillingene, og de stiller selv spørsmålet om hvorvidt stillingene som lyses ut i dag er attraktive nok.

Det er videre en stor bevissthet i korpse om å sørge for at aspirantundervisningen blir godt ivaretatt. Flere korps foreslår at dirigentordningen gjennom kulturskolen utvides til også å omfatte tilsetting av dirigenter for aspirant- og juniorkorps. Det påpekes dessuten at den nåværende dirigentressursen er en såkalt flat ressurs som ikke tar høyde for korpseenes størrelse, og at dirigentressursen, eller deler av denne, med fordel kunne vært behovsprøvd i forhold til korpseenes medlemstall.

2.2.5 Kompetansenivået hos dirigenter og instrumentallærere.

Kulturskolen har hovedsakelig hatt lokale søkere til dirigentstillingene. I to ansettelse har det vært praktisert prøvedirigering. Så å si alle de nåværende dirigentene, har musikkutdanning, og ansettelsesvilkårene er i prinsippet lik som for de øvrige stillingene i kulturskolen. Kulturskolen har i liten grad fått til å etablere såkalte kombinerte stillinger hvor dirigenten også har annen instrumentalopplæring i tillegg. Kulturskolen uttrykker et sterkt ønske om å få på plass slike.

Korpse på sin side strever med å få dekket behovet for instrumentallærere, og dermed er konsekvensen at noen korps i perioder benytter ufaglært arbeidskraft. Flere korps har i tillegg slitt med et for stort gjennomtrekk av dirigenter. Ett korps sier at de har hatt fire dirigenter på seks år, og andre korps forteller lignende historier. En konsekvens av usikkerheten knyttet til musikalsk ledelse har vært at musikanter har sluttet. Det er rett og slett vanlig at musikanter slutter ved dirigentskifter, noe som lett skaper en viss uro i organisasjonen.

2.2.6 Rekruttering

Tendensen i de siste årene vært at korpse i Kristiansand har hatt en nedgang i medlemstallet. Nå ser det ut til at det totale medlemstallet har stabilisert seg på et noe lavere antall musikanter enn for 10 år siden, med unntak av ett korps som har mangedoblet sitt medlemstall fra 2008-2010, og dette korpset har også klart å holde på antallet medlemmer siden da. Det er vanskelig å se et mønster i frafall knyttet til bestemte aldersgrupper. Noen av korpse melder at de mister flest av de eldste musikantene og andre sier at de har mistet mange 4.- og 5.klassinger. Det statistiske materialet viser imidlertid at det er relativt få medlemmer som blir værende i skolekorpset fram til de er 19 år som er aldersgrensen. En felles utfordring er at korpse mister for mange musikanter underveis.

Korpse har ulike rammebetingelser når det gjelder geografisk rekrutteringspotensial. Det finnes korps som rekrutter kun fra en skole og andre som har hele fem skoler å rekruttere fra. Selv om et korps har seks skoler i sin krets, betyr det likevel ikke at det automatisk har seks ganger så stor rekruttering. Erfaringsmessig handler dette om at korpse har ulik tilknytning til skolene og at elevene på de aktuelle skolene i ulik grad ser skolekorpset som en relevant fritidsaktivitet. Dette henger muligens sammen med hvilken skole korpset øver på, i tillegg til andre geografiske forhold og ikke minst med elevkulturen på de respektive skolene, og hva som tilbys av andre fritidsaktiviteter i nærheten.

Korpse har en svært variert tilnærming til rekrutteringen, med mange forskjellige tiltak for å knytte til seg nye musikanter: Skolekonserter, informasjonsmateriell beregnet på skoleklasser, rekrutteringsfremmende konserter og arrangementer i nærmiljøet. Samtlige korps ønsker å komme inn i skoletiden med korpsaktiviteten, det være seg i ordinær skoletid eller i SFO-tiden. På denne måten vil man får eksponert korpsspilling for en større gruppe elever.

Korpse opplever en sterk konkurranse fra andre fritidsaktiviteter og spesielt fra ulike idrettslag. Flere skolekorpsmusikanter er også aktive i idrettslag, og flere korps uttrykker at de ofte opplever idrettslagene som vanskelige å samarbeide med i forhold til å koordinere øvingstiden i korpset med treningstiden i idrettslaget. Mange korps føler seg i skvisen og hevder at det som regel er idrettsaktivitetene som trekker det lengste strået. Dialog om og individuell tilrettelegging for aktuelle musikanter som befinner seg i en enten – eller situasjon er vanskelig å få til.

I et notat fra kulturdirektørens stab, datert 04.02.2013, står det at det da var uenighet mellom enkelte korps vedrørende dobbel rekruttering på noen skoler. I samtale med ett av korpse nå i 2017 fremgår det at dette fremdeles er et problem.

To av skolekorpssene har nå et medlemstall som er faretruende lavt. Et lavt medlemstall gjør det musikkfaglige arbeidet svært krevende, spesielt der hvor det er stor aldersspredning og stor nivåforskjell på musikantene. Et lavt medlemstall er også krevende fordi man har få foreldre å spille på, det være seg til styrearbeid og i forbindelse med dugnadsarbeid.

Alle skolekorpssene har janitsjarbesetning, og en tommelfingerregel på et levedyktig korps med denne besetningen er at antall musikere bør ligge på 30 - 100 medlemmer. Flere av skolekorpssene i Kristiansand er færre enn 30 medlemmer, noe som skaper en del utfordringer i forhold til repertoar og generell balanse i ensemblet. Alle skolekorpssene som er omfattet av denne utredningen har utfordringer knyttet til at det er stor spredning i alderssammensetningen.

2.2.7 Skolekorpssenes ambisjonsnivå

Studerer man statistikk over skolekorpssenes deltakelse i konkurranser de siste fem årene, ser man at det er relativt få korps i Kristiansandsområdet som deltar i konkurranser, og man merker seg at ingen av korpssene deltar på det høyeste divisjonsnivået. Nå er ikke konkurransevirkningsparameteren på ambisjonsnivå, og det kan være flere grunner til at man ikke deltar i konkurranser, både av musikalsk art og av pedagogiske hensyn som motivasjon, samt forskjellige forhold som hva man har av erfaringer med å ha deltatt i konkurranser tidligere.

Å definere ambisjonsnivå, eller mål for det enkelte korpset, kan være en krevende pedagogisk øvelse fordi det handler til syvende og sist om hvilket eierskap de ulike aktørene har til hva man velger å anse som felles ambisjoner.

Ambisjonene er også forskjellige i de ulike korpssene. Ett korps spesielt har valgt å profilere seg som et godt marsjeringskorps med ambisjon om å gjøre en god figur i opptog og parader, og et annet korps har drillavdeling som en «spesialitet». Dette gjør det vanskelig å definere noen felles satsingsområder fordi ikke alle korpssene har de samme profilene. Men det finnes allikevel flere felles interesser, nødvendigheter og agendaer både hva angår instrumentalopplæring, organisasjonsutvikling og basale korpssaktiviteter.

Det kan være relevant i denne sammenhengen å skjele til amatørkorpssenes ambisjonsnivå. Det er det samme bildet her som for skolekorpssene, det vil si lite konkurranseaktivitet, og skjer det, så er påmeldingene til de lavere divisjonene, med ett unntak, Agder Brass som i 2017 stiller i NM i 2.divisjon. Sånn sett kan vi si at det ikke lenger er noen tradisjon for at korpssene i Kristiansand deltar i korpsskonkurranser.

For de av korpssene som deltar i konkurranser, og som i sine planer har ambisjoner om stadig å gjøre det, hevdes det at hovedmotivasjonen for denne aktiviteten er å bidra til at korpset

får en positiv musikalsk utvikling. Regionmesterskapet viser seg å være den mest aktuelle konkurransen for korpse. Det er kun ett skolekorps som i de senere årene har deltatt i Norgesmesterskapet for skolekorps.

2.2.8 Ivaretagelse av talenter

De flinkeste og mest interesserte musikantene søker opptak til regionkorpset. Noen få velger også å begynne i et amatørkorps mens de fremdeles er medlemmer av skolekorpset. Videre er det flere av korpse som stimulerer medlemmene til deltakelse på NMF's sommerkurs, og noen korps sponser også sommerkursets deltakeravgift.

Solistoppdrag med eget skolekorps og organisert kammermusikk brukes i tillegg som stimuleringsaktivitet for særlig flinke musikanter.

2.2.9 Organisasjon

Korps som har en organisasjon med et minimalt foreldreengasjement er sårbare og vil mest sannsynlig også slite med de musikalske aktivitetene. Resultater av undersøkelser gjort andre steder i landet viser at det er en sammenheng mellom disse to forholdene. Dette er også situasjonen for flere skolekorps i Kristiansand.

Halvparten av korpse sier at styrearbeidet og foreldreengasjementet er så pass dysfunksjonelt at det hemmer driften av korpset. Flere korps har dårlige rutiner for overlevering av arbeidsoppgaver til nye representanter, og korpse er heller ikke flinke nok til kursing og opplæring av nytt styre og annet komitéarbeid. En annen tendens er at ildsjeler som har sittet ved roret i veldig mange år, og som har bygget verdifull kunnskap og kompetanse, ikke makter å bringe denne videre til nye foreldre. Det er heller ikke gode nok systemer på rulling av nye medlemmer inn i styre og komitéer, og det er for mange medlemmer som byttes ut samtidig. Det kan se ut som om styrene heller ikke i stor nok grad delegerer driften ut i ulikt komitéarbeid, for på den måten å spre arbeidsoppgavene på flere foreldre.

Det er påfallende mange av arbeidsgruppene i den organiserte workshopen 03.01.17 som sier at det i miljøet generelt, og blant foreldrene spesielt, er et utpreget negativt fokus på dugnadsarbeid. Med tanke på at dugnader er den viktigste kilden til inntekter for korpset, er denne utbredte holdningen svært alarmerende.

Noen dirigenter sier også at de påtar seg for mye ordinært administrativt arbeid, og at de ikke er bevisste nok på å avgrense arbeidsoppgavene til kun å omhandle musikkfaglig administrativt arbeid. Noen dirigenter hevder selv at de bør delegere mer arbeid til andre i styret. Det kan se ut som om det i flere korps ikke er gjort en tilstrekkelig avklaring på hva

som er dirigentens arbeid og hva som ikke er det. Det finnes ingen objektiv fasit på hva som er hva, bortsett fra at det er naturlig at dirigenten primært skal arbeide med musikk. Rollen til en skolekorpsdirigent innbefatter imidlertid flere områder enn de rent musikkfaglige.

2.2.10 Økonomi

Økonomien er krevende for minst halvparten av korpene. Mange korps har store utgifter til instruktører og dirigent. Mange korps prioriterer å bruke instruktører fra øverste kompetansehylle, eksempelvis musikere fra KSO, og dette drar lønnsnivået oppover. Ett korps har eksempelvis lønnskostnader på over 500.000 kroner. Betydelige kostnader ligger det også i innkjøp og vedlikehold av instrumenter.

Det er ytterst få korps som produserer konserter som gir inntjening, men de fins. Torridal skolemusikkorps kan vise til et overskudd på 86.000 etter et konsertprosjekt med relativt høye kostnader. Dette er imponerende og et bevis på at hvis man satser på kvalitet og våger, så kan man vinne på det. To av korpene driver hver sin korpsfestival, og når de lykkes med antall påmeldte korps, gir festivalen en solid inntjening. Korpens økonomi er i stor grad et resultat av foreldreinnsatsen, som vil si at der hvor denne er god er også økonomien tilfredsstillende.

I dag engasjerer korpene eksterne regnskapskontorer til å føre regnskapene, dersom de ikke har foreldre som har den tilstrekkelige kompetansen til gjøre dette. Alle skolekorpene har lønnete ansatte (dirigenter og instruktører), og det er stadig mer krevende å føre regnskap i forhold til innberetning av lønn og andre godtgjørelser. Skattemyndighetene stiller store krav til presisjon og nøyaktighet, og frivillige foreldre kvier seg av den grunn til å påta seg denne viktige oppgaven.

2.2.11 Skolekorpens kontakt med skolene

Selv om korpene forholder seg til skoleledelse som befinner seg i den samme kommunen, oppleves kontakten med relasjonen til rektorer og annen skoleledelse svært ulikt. Det er tydelig at det ikke finnes én norm eller for den saks skyld en instruks på hvordan skoleledere skal forholde seg til korpene.

Korpene sokner som nevnt til alt fra én til seks ulike skoler. Noen korps hevder at til og med fire skoler er for mange å forholde seg til. Dette får konsekvenser for skolens tilhørighet og identitet til korpset i sin skolekrets.

Korpene har videre ulike rammebetingelser hva angår låne- og leieavtaler av skolens lokaler. Noen rektorer tar betalt for helgeaktiviteter på skolen, mens andre gjør det ikke. Ett

korps har måttet betale husleie på en offentlig skole for et arrangement på selveste nasjonaldagen.

Flere korps ønsker å slippe til med korpsaktiviteter i skoletiden og/eller i SFO-tiden. På denne måten vil en større gruppe elever kunne eksponeres for korpsaktivitet. Oddernes skolekorps har fått en gave pålydende 200.000 kroner fra Sparebankstiftelsen for å kunne finansiere korpsaktivitet i SFO-tiden, og skolekorpset håper på at gaven kan finansiere to års drift. Det knytter seg store forventninger til dette prosjektet, ikke minst kan det være et forsøksprosjekt som potensielt får pedagogiske og metodiske ringvirkninger for andre skolekorps.

2.2.12 Integrering og inkludering

Noen korps i Kristiansand sentrum kan fortelle om at de har lyktes med å integrere elever fra andre kulturer i sin virksomhet. Kristiansand skolemusikkorps har en tredjedel av sine musikanter fra andre kulturer, og blant aspirantene er prosentandelen enda høyere. En dirigent hevder at hans korps har fått til en festreise i integrering.

Andre sier at det er utfordrende å få med foreldrene til barna med annen kulturell bakgrunn på grunn av språkproblemer. Det finnes også korps som er helt «blendahvite» av den enkle grunn at det geografiske området de rekrutterer fra kun har en befolkning av etnisk norske.

Noen korps melder om utfordringer med familier med dårlig råd. Til en viss grad blir det økonomiske tatt hånd om gjennom sosiale ordninger, men i noen tilfeller kan det være en ekstra økonomisk belastning for korpset.

3. AMATØRKORPSENE I KRISTIANSAND

Samtalene med amatørkorpse foregikk i uke 1 i 2017. Det var satt av fra en til en halv time per korps, som stort sett var representert med dirigent, styreleder og andre medlemmer. Følgende amatørkorps møtte til samtale: Agder Brass, Torridal Janitsjar, Ynglingeforeningens korps, Kristiansand Janitsjar og Kristiansand postorkester. Utreder har i etterkant mottatt noen ekstra innspill fra korpse på epost. Disse har også påvirket analysen og de påfølgende forslagene til mål og tiltak.

Amatørkorpse melder om at de har et generelt høyt aktivitetsnivå. De arrangerer selv mange konserter og de spiller i tillegg på andres konserter, og hevder at de viser godt igjen i byens kulturliv. Amatørkorpse har også en god relasjon til skolekorpse. Alle amatørkorpse har, eller har hatt, samarbeidsprosjekter med skolekorpse på en eller annen måte, det være seg samspillseminarer eller konsertprosjekter. Amatørkorpse er en

aktuell arena for solistoppdrag for yngre talenter. Noen av amatørkorpsmusikantene bidrar også med instruksjon i skolekorpsene.

Det er spesielt to temaer som er relevant å sette på dagsorden i relasjonen amatørkorps og skolekorps. Det ene er rekruttering. I hvilken grad rekrutterer skolekorpsene musikanter til amatørkorpsene? Det andre forholdet er øvingslokaler og konsertarenaer. Både skolekorps og amatørkorps opptrer i mange av de samme type øvingslokaler og konsertarenaer. De deler mange av de samme utfordringene når det kommer til øvingslokalenes fysiske beskaffenhet, og dessuten har alle korpsene i Kristiansand en felles agenda når det gjelder videreutvikling av fellesarealer for korpsaktiviteter.

3.1 Rekruttering

Noen amatørkorps har tatt på seg rollen å være fadderkorps, og har invitert skolekorpset «sitt» til fellesseminar med instruksjon og felles konsert. Heri ligger det muligens en «baktanke» om at fadderkorpset kan være et sted skolekorpsmusikanten senere fortsetter sin musikalske karriere. Fadderkorpsordningen kan dermed forklares og som et rekrutteringsprosjekt.

Flere amatørkorps, med eller uten fadderprosjekter, strever imidlertid med å rekruttere de unge musikantene. Ser man på statistikken over alder på medlemmer i skolekorpsene, sier denne noe om at det er ytterst få som spiller i skolekorps helt frem til oppnådd aldersgrensen på 19 år. Da kan man heller ikke forvente at det skal være en betydelig rekruttering blant unge skolekorpsmusikanter inn til amatørkorpsene. Men unntakene finnes i amatørkorps som har tette relasjoner til skolekorpset, både i tradisjon og i geografi.

Det store bilde er ikke desto mindre at det hovedsakelig er eldre personer med endret livssituasjon, les: godt voksne som er ferdig med små barn, som rekrutteres inn i amatørkorpsene. Amatørkorpsene drar også fordeler av at Kristiansand er en studentby med det det måtte innebære av rekrutteringspotensial.

Agder Brass, som ut i fra konkurranseaktiviteten å bedømme er et av de mest ambisiøse amatørkorpsene, savner et større brassbandmiljø i kommunen. Agder Brass håper på at ett eller flere skolekorps legger om til brassbandbesetning.

3.2 Øvingslokaler og konsertarenaer

Flere skolekorps viser til at man innenfor idrettssektoren i Kristiansand har maktet å bygge egnede lokaler for ulike sportsgrener. Korpslivet i Kristiansand savner en lignende satsing på tilpassede lokaler for amatørmusikklivet generelt og for korpsene spesielt. 90 % av alle korps i Kristiansand øver i lokaler som ikke er tilpasset aktiviteten. Noen korps opererer også med

fjernlager til lagring av instrumenter og annet utstyr – i andre offentlige bygg eller i private garasjer.

Flere amatørkorps ser til Marvika og mener at dette må bli et samlingssted for korpsbevegelsen i Kristiansand. Mange amatørkorps sier at de kunne tenke seg å øve der permanent, og så vel skolekorpse som amatørkorpse hevder at Marvika ville være et fantastisk sted for helgeseminarer og ulike andre fellesprosjekter.

Kristiansand janitsjar har leid øvingslokaler i Marvika siden høsten 2016, med en årlig husleie på kr.36.000 (2016). Korpset forteller om fantastiske forhold i nytt bygg konstruert og tilrettelagt for korpsaktiviteten, med utmerket akustikk og praktiske løsninger hva angår diverse øvingsrom for mindre grupper. Marvika ble opprinnelig bygget til Forsvarets Distriktsmusikkorps Sørlandet. Siden 2012 har Marvika blitt utleid til Menigheten Filadelfia Kristiansand, som fremleier huset til ulike aktiviteter – bl.a. til Kristiansand Janitsjar.

I likhet med skolekorpse, etterlyser også amatørkorpse tilgang til egnede konsertlokaler til en akseptabel pris. Det problematiseres at Kilden er stengt for aktiviteter på søndager, noe som anses som veldig uheldig fordi søndag anses å være en god konsertdag for det frivillige musikkivet. Utreder har merket seg at korpse nesten aldri benytter fasilitetene i Kilden.

4. SKOLEKORPSENE I KRISTIANSAND SETT I LYS AV NASJONALE TRENDER

Det er naturlig å sammenligne forholdene i Kristiansand med andre bykommuner som Stavanger, Sandnes, Bergen og Trondheim. Disse byene har mye av den samme kulturelle infrastrukturen: utøvende musikkutdanning, profesjonelt orkester, kulturskole og et godt knippe med amatørkorps.

4.1 Skolekorpseenes samarbeid med relasjon til kulturskolen i Kristiansand og NMF Sør

Den relasjonen skolekorpse i Kristiansand i dag har til kommunens kulturskole kan beskrives som svært begrenset og lite utviklet. Oppsummert handler det om finansiering av halv dirigentressurs og et avgrenset tilbud på instrumentalundervisning. Det ligger et stort potensial i fremtidig samarbeid mellom kulturskolen og skolekorpse, og det finnes åpenbart store muligheter for kulturskolen til å bidra til å bedre den musikalske kvaliteten i skolekorpse.

Utredning registrerer en viss skepsis blant korpene til deler av det kulturskolen har hatt å tilby dem. Det kan i noen grad skyldes at kulturskolen ikke alltid har vært tilstrekkelig lydhør for hva som har vært skolekorpene's behov i instrumentalopplæringen. Muligens har også enkelte skolekorps vist for lite initiativ overfor kulturskolen og de muligheten som faktisk har ligget der? Det er nærliggende å bruke metaforen at skolekorpene og kulturskolen i for stor grad har sittet på hver sine tuer – for lenge.

Likevel: Samtaler med partene tyder på at både kulturskolen og skolekorpene ønsker å tenke nytt og større om et fremtidig tettere samarbeid.

NMF Sør har både regionmesterskapet og Hjertnesfestivalen som konkurransearenaer for skolekorpene i Kristiansand. Videre arrangeres Ungdommens musikkmeisterskap for solister og ensembler både i Kristiansand og i Sandefjord. Regionkorpset har fire samlinger i året. Det arrangeres også en årlig dirigentmasterclass med Ole Kristian Ruud, og det kalles inn til temakvelder for dirigenter og tillitsvalgte. NMF er selvsagt også arrangør for de årlige sommerkursene.

Det finnes flere gode eksempler på godt samarbeid mellom skolekorpene, mellom kulturskole og skolekorps og de respektive lokale NMF-kontor i andre regioner i landet;

4.2 Stavanger

I 2017 er det 20 aktive skolekorps i Stavanger kommune. Skolekorpene i Stavanger har til sammen ca. 900 musikanter og 620 av disse har i dag en elevplass i kulturskolen. Medlemstallet har hatt en liten økning de siste årene.

Samarbeid

Stavanger kulturskole, KiS (skolekorpene's i Stavanger) og NMF Rogaland har laget en *Håndbok for korpene i Stavanger*. Hensikten med denne håndboken er å sikre og bidra til et godt samarbeid mellom korpene og kulturskolen, og den skal hjelpe skolekorpsstyrene til å holde oversikt over ansvaret og oppgavene som er tillagt korpene. Håndboken legger samtidig opp til at samarbeidet hele tiden skal videreutvikles basert på erfaringer og nytenkning omkring samarbeidet.

Håndbokens viktigste funksjon er at den målbærer en avtale mellom kulturskolen og skolekorpene. Avtalen innbefatter en dirigentavtale og en plan over korps elevplasser, og den tar utgangspunkt i en normalfordeling basert på korpene's størrelse. Den åpner også opp for tilleggstenester som kjøp av flere elevplasser, kjøp av tilleggs-timer og av prosjekter.

Rammevilkårene skolekorpene i Stavanger har ved kulturskolen er betydelig mer omfattende enn de eksisterende vilkårene skolekorpene har i Kristiansand: Stavanger

kommune dekker hele dirigentlønnen gjennom kulturskolen tilsvarende 24% stilling. I tillegg til midler til hoved-dirigent får hvert korps 5,55% stilling til hjelpe-dirigent. Videre har skolekorpene fått tildelt et visst antall elevplasser som korpene betaler ordinær instrumentalkontingent for. Alle dirigentene, med unntak av en, har kombinasjonsstillinger hvor annen instrumentalundervisning eller annen dirigentaktivitet inngår.

Stavanger kommune ved kulturskolen tar det fulle og hele personalansvaret for dirigentene. Dette innebærer ansettelsesmyndighet (korsrepresentanter er med på intervjuene), utbetaling av lønn/pensjon/forsikring, faglig ansvar/oppfølging/kompetanseutvikling, ansvar for fratreden, ansvar for å forvalte gjeldende regelverk/arbeidstidsbestemmelser, ansvar for dirigentens lønnsforhold inkludert permisjoner og sykdom/sykelønn, ansvar for vikar og ansvar for rekruttering av ansatte. Avtalen regulerer også dirigent/lærers arbeidstid og likedan ansvarsfordelingen mellom korpsstyre og dirigenter ved å presisere hva som er dirigentens oppgaver og hva korpsstyrets oppgaver er.

En annen viktig og sentral dimensjon i samarbeidsforholdet mellom korpene og kommunen er at det inkluderer et arbeidsutvalg for alle skole- og amatørkorps i Stavanger. Utvalget kalles for «Korpene i Stavanger» (KiS). I dette utvalget har man valgt å se på skolekorpene og amatørkorpene under ett. KiS har en leder, en kasserer og et styremedlem – resten av utvalget består av både skolekorps- og amatørkorps-representanter.

Håndboken for korpene i Stavanger har til slutt en beskrivelse av skolekorpenes og kulturskolens samarbeid med NMF Rogaland. Her finner man informasjon om hva NMF Rogaland kan gi av faglig rådgiving, forsikringsavtale, tilskuddsordninger, kurs for musikanter og tillitsvalgte, konkurranser og Born to play – Korpsbygging, supplert med et vedlegg som er en sjekkliste for korpsdirigenter. Det andre og siste vedlegget i håndboken er et skjema hvor man kan komme med tips for godt samarbeid med kulturskolen.

Så og si all instrumentalundervisning i skolekorpene i Stavanger er desentralisert og foregår på skolene der korpene øver. Det finnes eksempelvis instrumentallærere i full stilling som har all sin undervisning desentralisert – henholdsvis i tre skolekorps - på tre ulike skoler.

Instrumentfond

Stavanger kulturskole har i samarbeid med Steensland-stiftelsen fått finansiert en instrumentpark til utlån for diverse korpsprosjekter i grunnskolen og SFO. Ordningen er slik at instrumenter lånes ut også til ordinær aspirantundervisning for ett år, og korpene finner deretter ut om det er grunnlag for å kjøpe egne instrumenter basert på hvor mange av elevene som i skoleprosjektet/SFO-prosjektet som ønsker å fortsette som ordinære skolekorpsmusikanter.

I tillegg vises det til det nasjonale instrumentfondet i regi av NMF pålydende 13 millioner kroner hvor alle korps har anledning til å søke.

Formalkompetansen hos dirigenter og instrumentallærere

Formalkompetansen hos dirigenter og instrumentallærere er høy i Stavanger fordi tilsettingene skjer i regi av kulturskolen. Man får ikke tilbud om stilling i kulturskolen uten godkjent formalkompetanse. Videre sier rektor i Stavanger kulturskole at stadig flere skolekorpsdirigenter har skaffet seg dirigentutdanning i tillegg til utøvende instrumentalutdanning.

I Stavanger er det også slik at de fleste dirigentene blir værende i korpset tilstrekkelig mange år til at det skapes en stabilitet i det musikalske arbeidet i korpset. I korps hvor man har skiftet dirigenter ofte, har ikke dette medført frafall av musikanter i nevneverdig grad. Det kan forklares med at korpset som organisasjon er sterk og stabil nok til å takle omskiftingene.

Stavangerkorpsenes ambisjonsnivå

Det finnes 100 skolekorps i Rogaland. 50 korps deltar jevnlig i konkurranser. I Stavanger er det totalt 20 skolekorps og samtlige deltar i konkurranser. Noen få skolekorps slår seg sammen i anledning disse konkurransene. I Stavanger er konkurranser en del av det å drive og spille i korps.

Av totalt 20 skolekorps deltar 6 i 1.divisjon, 4 korps i 2.divisjon, 5 korps i 3.divisjon og 4 korps i 4. divisjon. 19 av disse 20 korpsene skal være med i lokalt rogalandsmesterskap nå i 2017.

NMF-Rogaland melder også om en kolossal interesse for sommerkursene. I skrivende stund er det 15 musikanter på venteliste på svart kurs som går av stabelen i august 2017. Dette viser at stadig flere eldre korpsmusikanter velger å reise på kurs, og det er grunn til å håpe på at flere musikanter velger å stå tiden ut som medlemmer i skolekorpset.

Stavangerkorpsenes fellesarenaer

Konkurransene som de lokale korpsene deltar i er Rogalandsmesterskapet (RM) for korps, ensembler og solister, og det er Stavanger Open – en underholdningskonkurranse hvor det deles ut en musikalsk pris og en underholdningspris, samt til solistpriser. Noen få korps deltar i tillegg jevnlig i NM for skolekorps. Ellers kan musikantene over 14 år prøvespille for Rogaland ungdomskorps (RUK). Det arrangeres dessuten en kommunal korpsfest i juni hvor både skolekorps og amatørkorps inntar bykjernen med konserter, utekonserter og oppmarsjer.

Institutt for musikk og dans, Universitetet i Stavanger (IMD)

Instituttet har hatt forskjellige studietilbud i ensembleledelse for korps. I de senere år har IMD utviklet en nettbasert dirigentutdanning som er en kombinasjon av fellessamlinger og nettbasert undervisning. I 2015 hadde den digitale dirigentutdanningen 25 studenter som kommer fra Vadsø i nord til Kristiansand i sør. Høsten 2017 settes det i gang en tilsvarende utdanning i skolekorpsledelse.

NMF Rogalands rolle

NMF Rogaland er sentralt plassert i Bjergsted kulturpark hvor de samarbeider med parkens øvrige musikkliv. Det er lave gjerder, dvs ingen gjerder, mellom de ulike aktørene i parken. Bjergstedvisjonen og kommunale ordninger gir fritidsmusikklivet gode rammer hva angår kontorfasiliteter og økonomiske kompensasjonsordninger som gjør det mulig å komme inn med diverse korpsaktiviteter i de ulike salene i Stavanger konserthus.

NMF-Rogaland arrangerer også instrumentdager, hvor man på ulike lørdager kaller inn til seminar med dyktige utøvere/pedagoger på de respektive korpsinstrumentene.

Talenttiltak

1. Rogaland ungdomskorps (14-19 år) er NMF Rogalands regionskorps som har 4 helgesamlinger i året.
2. KiS-U er et tilbud til korpsmusikanter i ungdomstrinnet (13-16 år) som spiller i et skolekorps i Stavanger. KiS-U har to helgesamlinger i året. Målet er at ungdommene treffer andre med samme hobby og at dette skal inspirere til å fortsette i korps. Samlingene har ca. 50 musikanter samlet fra de ulike skolekorpsene.
3. SBB Talent - Stavanger Brass Band inviterer unge lovende musikanter til et seminar hvor de får anledning til å spille med korpset enten som tutti-musikere eller som solist.
4. Rogalandsmesterskapet for solister og ensembler.
5. UTB – Unge talent Bjergsted. UTB er et regionalt talentutviklingsprogram for spesielt interesserte og talentfulle elever i musikk. Programmet er en sammenslåing og videreføring av Lørdagsskolen ved Stavanger kulturskole og Unge musikere ved Universitetet i Stavanger. Elevene får undervisning av lærere på et høyt kunstnerisk nivå.
6. Diverse amatørkorps i regionen arrangerer årlig konserter hvor unge talenter er solister.
7. Alf Aareskjolds Minnefond gir økonomisk støtte i form av stipend til unge, talentfulle musikkutøvere med tilknytning til Rogaland. Stipendet deles ut til slagverkere, treblåsere eller messingsblåsere.

Foreldreaktivitet

NMF Rogaland beskriver en virkelighet som i stor grad stemmer overens med hvordan forholdene er i Kristiansand. Ofte er det slik at foreldregruppen er avhengig av svært iherdige og dyktige enkeltpersoner. De fleste korpse i Stavanger greier imidlertid å fylle minstekravet til styresammensetning – det vil si leder pluss tre styremedlemmer.

I Stavanger finnes det eksempler på svært veldrevne korps. I Tasta skolekorps må foreldrene til rundt 100 musikanter være med i minst én av 14 arbeidskomiteer. Man kan altså ikke ha barn i dette korpset uten at man bidrar med arbeid i korpsets organisasjon. På denne måten blir korps en familieaktivitet.

Skolekorpsets økonomi

Økonomien er ikke en hovedutfordring. Dette skyldes at kulturskolen dekker dirigentutgiftene, både dirigent 1- og dirigent 2-ressursen. Dermed kan korpset rette budsjettarbeid og inntektsgivende dugnadsarbeid mot andre utgiftsposter.

4.3 Sandnes

I Sandnes kommune er det 9 skolekorps. Dette er like mange som i Kristiansand kommune. Kulturskolen i Sandnes møter skolekorpsets styrer i offisielle samarbeidsmøter en gang i året. Dirigentene kommer også på disse møtene. Styreleder i korpset er den formelle arbeidsgiveren til dirigenten, men kulturskolen har også sin rolle i dirigentenes arbeidsforhold.

Samarbeid

Sandnes kulturskole organiserer sitt samarbeid med skolekorpset gjennom *Skjema for enkel virksomhetsplan*. Det baserer seg på mange av de samme prinsippene som Stavanger kommune har i sin håndbok. I bunn ligger det en korpsetsressurs på to dirigentstillinger – dirigent 1 og dirigent 2. Størrelsen på dirigent 2 avhenger av korpsets størrelse. I forbindelse med dirigentansettelser har korpsetsstyret innflytelse ved å delta på intervju med søkere, og kulturskolerektor vektlegger styrets syn i tilsetting av dirigent.

Utover definerte ressurser som det ligger kommunal finansiering knyttet til, er det muligheter for korpset å kjøpe timer av kulturskolen. Ønsker skolekorpset å kjøpe ekstra instrumentaltimer av kulturskolen, gis allikevel ikke skolekorpsmusikanter fortrinnsrett fremfor andre elever.

Dirigent 1-ressursen (4,5 uketimer) er lik for korps som har en medlemsstørrelse på 9-15 musikanter. Dirigent 2-ressursen øker med antall musikanter i korpset, fra 0,5 timer med

korpsstørrelse på 9-15, og opp til 4,5 timer med en korpsstørrelse på 71 musikanter eller flere. Det kan være den samme personen som påtar seg jobben som dirigent 1 og dirigent 2.

Korpsene har en egenbetaling på kr.2000,- per tildelt årstime dirigentressurs. Denne egenbetalingen er nærmest for en kulturskoleavgift å regne. Korps som tar ut full dirigentressurs, dvs 9 uketimer, betaler da en avgift på kr.18.000. Med tanke på at skolekorpsene får en timeressurs verdt ca. kr.400.000, så er 18.000 for en kontingent å regne. Sandnes kommune finansierer totalt 4 årsverk på skolekorpsenes samlede aktivitet.

Samarbeidsutvalget Skolekorpsene i Sandnes er nedlagt.

4.4 Bergen

Det er 38 skolekorps i Bergen kommune, hvorav 19 har brassband-besetning og 19 er janitaskorps. De aller fleste skolekorpsene har et høyt aktivitetsnivå. I perioden 2002-2012 hadde Bergen en stigning i aspirantopplæringen med 100% fra 600 – 1200. I 2012-2015 har det totale medlemstallet flatet ut noe, men med et lite oppsving igjen i 2016. I den siste 10-årsperioden har, i motsetning til landsgjennomsnittet, medlemstallet økt. En forklaring på dette kan være aktivitetsnivået og ikke minst det musikkfaglige nivået.

Bergen kulturskole og frivillige organisasjoner, inkludert skolekorpsene, har et formelt samarbeid formulert i dokumentet *Samarbeid mellom Bergen kulturskole og frivillige organisasjoner*. Bergen kulturskole gir dirigenttjenester til skolekorps, skolekorps, skoleorkestre og andre frivillige organisasjoner for barn og ungdom. Skolekorpsene betaler en egenandel tilsvarende ca. 50 % av kostnaden.

I Bergen kommunes tiltaksplan (2010) er målet at alle korps og frivillige lag og organisasjoner som ønsker det skal tildeles ressurser fra kulturskolen, som beklager at det for tiden ikke er nok timer til alle organisasjonene som søker. Dette gjelder også for noen skolekorps. Årsaken til at målet enda ikke er nådd, er at stadig flere korps søker på dirigentordningen, og fordi kulturskolens budsjett ikke tar høyde for en økonomisk utvidelse av formålet.

Ca. 1/3 av skolekorpsene har også valgt å stå utenfor den kommunale dirigentordningen, fordi de ønsker å ha mer kontroll selv på hvilken dirigent de ønsker, mer enn de får ved å ha et ord med i laget når det gjelder tilsettinger av dirigenter i kulturskolen. I en undersøkelse arrangert av kulturskolen ønsker 12 korps å motta dirigenttjeneste fra kommunen betingelsesløst, og ytterligere 12 korps ønsker å motta tjenestene på visse betingelser. For korpsene som står utenfor dirigentordningen, vil det være en betydelig merkostnad i lønnsutgifter.

Griegakademiet har i en årrekke tilbudt korpsdireksjon i ulike varianter, og denne utdanningsinstitusjonen har også arrangert et eget kurs i skolekorpsledelse for dirigenter som nødvendigvis ikke har en formell utøvende musikkutdanning i bunn.

I Bergen er det et stort marked for freelancedirigenter til en markedspris som ligger over lønnsnivået for kommunalt ansatte dirigenter. Når man i tillegg vet at det er et høyt musikkfaglig nivå på dirigenter til mange skolekorps i Bergen med mye konkurransevirkosomhet, er dette en forklaring på hvorfor noen korps velger å stå utenfor ordningen, selv om det koster.

Det er et formidabelt aktivitetsnivå på skolekorpene i Bergensregionen. I årets versjon (2017) av den regionale konkurransen kalt Hordablæsten er det påmeldt 300 solister og 100 ensembler! I tillegg skal også de samme korpsmusikantene delta i konkurransen med sine respektive korps. Det er 12 juniorkorps og 17 skolekorps fra Bergen som har meldt seg på dette året. Det skulle være ca. halvparten av alle korpene. Det er seks færre korps enn det pleier å stille, og en forklaring er at konkurransen i år er lagt to måneder tidligere enn vanlig. De fleste korpene stiller både i juniorklassen og i ordinære korpsdivisjoner. Konkurransen er i Grieghallen.

For noen år tilbake var det noen få korps som la over fra janitsjar til brassband-besetning. Dette skyldes at det er problematisk å drifte korps med en janitsjarbesetning hvis musikkantallet blir for lavt. Dermed blir brassbandbesetning en måte å redde korpset fra nedleggelse på.

NMF Hordaland poengterer ut i fra erfaring at skolekorps som gjør det godt musikkfaglig også har en solid foreldregruppe og en velfungerende organisasjon i ryggen. I regionen jobbes det aktivt med foreldreinnvolvering i korpene. Fordi skolekorpene i Bergen teller 40 korps, så organiseres relasjonen med kulturskolen og med NMF i såkalte bydelsregionsmøter.

Grieghallen

Konkurransen skjer i Grieghallens ulike saler, i tillegg til et par saler i nærheten. Bergen kommune har en husleierefusjon som NMF benytter i anledning regionale arrangement. Dette gedigne arrangementet tiltrekker et publikum som gjerne ikke frekventerer Grieghallen så ofte, slik at det ligger en aldri så liten dannelsesprosjekt i dette, og en gevinst for Grieghallen også på sikt. I forbindelse med nasjonale arrangement som NM i Brass Band, må NMF betale ordinær pris. NMF som organisasjon leier Grieghallen tre ganger i året.

Fellesaktiviteter

Det er en imponerende liste over aktiviteter som skolekorpene i Bergen forholder seg til. I regi av NMF Hordaland:

- Hordablæsten/ konkurranse for korps, ensemble og solist i alle aldre (Har også aspirantseminar- der alle som vil kan delta. De får spille på premiekonserten)
- HUK- regionkorps/ 4 samlinger i året.
- Sommerkurs
  - 3 gule kurs
  - 1 rødt kurs
  - 3 blått/ svart (2 for brassband, 1 for janitsjar)
  - Nasjonalt brassbandkurs.
- UMM/ solist og ensemblekonkurranse. Samarbeid mellom kulturskolerådet og Musikkpedagogene.
- Ung i Korps
  - Ungdomskonferanse
  - De spiller og har foredrag med ulike tema fra år til år.
  - En del av vår Bjørgvinkonferanse (som er tilsvarende Kragerøkonferansen)
- Ung Dirigent
  - 2 helgesamlinger for ungdommer i aldersgruppen 16-19 år
  - Ønske om å utvikle skolekorpsdirigenter
- Samspill for korps
  - NMF sammen med et dyktig voksenkorps arrangerer en helg for skolekorps der de får undervisning og samspill.
  - Skolekorpsene har hatt to år i Eidfjord med Eikanger Bjørsvik og skal i år i Sunnhordland med Dragefjellets musikkorps.
  - Alle skolekorps i området blir invitert

I regi av andre aktører har Bergen Sotrafestivalen (konkurranse for Korps, ensemble og solister), Mangerfestivalen (som Sotrafestivalen, Vårsprett (aspirantseminar div.) og Bømløblåsen (korpskonkurranse i Sunnhordland)

Formelt og uformelt samarbeid mellom skolekorpsene: Kongekorpset er et arrangement under åpningen av Festspillene i Bergen. Det har frem til nå vært åpent for alle skolekorpsmusikanter å delta. Nytt i år er at 3 korps er forespurt om å utgjøre Kongekorpset.

4.5 Trondheim

Kulturskolen i Trondheim har siden 70-tallet (!) hatt et lønningsforhold til dirigenter øremerket diverse samspillaktiviteter som korps, kor og orkester. Denne finansielle muskelen har sitt utspring i en forsøksordning med statsstøtte til tre kommuner – Trondheim, Sandnes og Bjugn. Statsstøtten ga 25% rabatt til korpsene på dirigentkostnadene. Dette ble senere en ordning for resten av landet. Man videreutviklet ordningen i et samarbeid med NMF og supplerte med salg av tjenester til korpsene.

Alle byens skolekorps har i dag dirigentavtale med kulturskolen. Kulturskolen foretar kompetansevurderingen og betaler ut lønn til dirigenten. Korpsene får en faktura fra kulturskolen med 25% rabatt på de totale lønnskostnadene. Den formelle avtalen gjøres med korpset og ikke dirigenten, og korpsets styre er dermed tillagt arbeidsgiveransvaret overfor dirigenten. Dette er en ordning som Musikernes Fellesorganisasjon ikke er tilfreds med, fordi den ikke gir tilstrekkelig stillingsvern og rettigheter i skolekorps som måtte slite med økonomien og i verste fall ser seg nødt til å legge ned driften.

Flere skolekorpsdirigenter har også i Trondheim kombinerte jobber som dirigent og som instrumentallærer. Ikke alle dirigentene har ensembleledelse som fag, men alle har en utøvende musikkutdanning.

Korpsmedlemmene får sin instrumentalopplæring både i korpsene og i kulturskolen, men elever som er knyttet opp mot kulturskolen er der som enkeltelever og ikke som korps elever. Skolekorpsene gjør rekrutteringsarbeidet, men påmeldingen skjer gjennom speedadmin på individuelt vis. I dag står det 100 korpsmusikanter på venteliste for timer i kulturskolen. Undervisningen foregår desentralisert ute på skolene hvor skolekorpsene øver.

Det er 21 skolekorps i Trondheim kommune, og det var i 2015 en oppgang medlemstallet på 4%. Et sted mellom 80 til 90% av skolekorpsene deltar i det regionale trønderske mesterskapet. Regionen organiserer skolekorpskonkurransene for tre divisjoner. Det er færrest korps i 1. divisjon, og hovedtyngden av korpsene deltar i 3. divisjon. Av 21 skolekorps har kun ett korps brassbesetning.

Et inntrykk fra Trøndelag krets generelt og Trondheim spesielt er at store og musikkfaglig sterke korps også har en dyktig og robust organisasjon i ryggen. Det finnes mange eksempler på at dirigenter passer på og påser at styrene jobber med de riktige tingene. I skolekorps der dirigentene engasjerer seg i styrets arbeid, går det som regel godt.

Samarbeid

Det finnes for tiden ikke en formell avtale mellom skolekorpsene og kulturskolen, men det er prosess på gang for at en slik avtale skal utredes. Både kulturskolen og skolekorpsene har et behov for å se på relasjonen man har til hverandre i dag i form av ytelser fra kulturskolen den ene veien og de forventninger og behov de ulike skolekorpsmiljøene måtte ha den andre veien. Det er også meldt et behov for å starte et dirigentnettverk.

Trøndelag krets av NMF er veldig stolt av den årlige ungdomskonferansen på Hell som årlig samler 120 -180 medlemmer. Konferansen har til hensikt å lære korpsungdom å bli gode ressurspersoner og tillitsvalgte i korpsenes ulike organisasjoner og aktiviteter. På denne konferansen kan korpsungdom fra hele landet delta.

Øvingslokaler

Trondheim kommune har vedtatt at Norsk Standard for akustikk (NS 8178) skal gjelde i forbindelse med nybygg og rehabilitering av musikklokaler. Det er verd å merke seg at korpsene deltar i brukerutvalg i forbindelse med bygging av nye skoler. Det vises til et vellykket rehabiliteringsprosjekt hvor man har bygget et øvingsfelleskap med godt tilpassede lokaler når det gjelder akustikk og med tilstrekkelig lagerrom. De tre heldige korpsene som får øve her er Lade skolekorps, Ila Brassband og Musikkforeningen Nidarholm. Flere lignende prosjekter er under planlegging.

Instrumentfond

Instrumentfondet i Trondheim kommune har en årlig basisbevilling på kr.500.000, men som regel kommer det en ekstra bevilling på 1 million kroner som en saldering i budsjettet. I snitt utgjør de årlige instrumentressursbehovene ca. 70.000 kroner per korps. Ordningen med et instrumentfond er fire år gammel.

Talentutvikling

Det meldes om en god og stabil deltakelse på NMF's sommerkurs i Trondheim. Ellers vises det til kulturskolens lørdagsskoletilbud og Trøndelag ungdomskorps (14-20 år), som praktiserer prøvespill for to-års perioder.

4.6 Oppsummert Stavanger, Sandnes, Bergen og Trondheim

Som man ser i beskrivelsen av de forskjellige regionene, er aktivitetsnivået i skolekorpsbevegelsen høyt. Bergen har en eksepsjonelt imponerende aktivitetsplan. Regionene har ulike rammebetingelser knyttet til kommunale ressurser til dirigent og til instrumentinstruksjon. Stavanger er etter alt å dømme den kommunen som tar det største økonomiske ansvaret i så måte, med Sandnes som en god nummer to. Tre av byene har formaliserte samarbeidsavtaler mellom korps, kulturskole og NMF.

Korpsenes aktivitetsnivå er høyt, og det er påfallende mange korps, et stort flertall, som bruker konkurranser som en måte å videreutvikle det musikalske nivået på.

Både Stavanger, Sandnes og Bergen har kommunale refusjonsordninger som gjør det økonomisk enklere å leie byens konserthus. To av byene har instrumentfond som en hjelp for korpsene med innkjøp av spesielt kostbare instrumenter, og i forbindelse med utleie til diverse aspirantprosjekter i skolen og SFO-tiden.

5. MÅL OG TILTAK

Utredningens diverse anbefalinger om mål og tiltak baserer seg på analysen av den nåværende situasjonen og ikke minst på korpsernes egne forslag til felles satsingsområder for skolekorpserne. Anbefalingene er også inspirert av regionale og nasjonale trender og vellykkede case fra andre byer og regioner.

Skolekorpserne i Kristiansand trenger på den ene siden å profesjonalisere og styrke det musikkfaglige arbeidet, hovedsakelig i et samarbeid med Kristiansand kulturskole. På den annen side må frivilligheten styrkes gjennom et formalisert samarbeid korpserne imellom og med NMF-Sør, som kan tre støttende til i forbindelse med opplæring i drift og organisering av korpset som frivillig organisasjon. I NMF's handlingsplan for 2014 – 2018, ønsker NMF å rette et spesielt fokus på skolekorpserne, både hva angår rekruttering og god opplæring for aspiranter og juniorer.

Det er viktig å opprettholde et fokus på begge disse hensynene, d.v.s på det enkelte skolekorps sin autonomi på den ene siden, og på den andre siden hvordan skolekorpserne kan alliere seg med kulturskolen som kan skreddersy en musikkfaglig kompetanse helt etter korpsernes behov.

5.1 Samarbeidsforum for skolekorpserne i Kristiansand

I Kristiansand strever man med noen felles utfordringer hver for seg i de respektive skolekorpserne, og korpserne har ikke maktet å koordinere noe samarbeid som en hjelp overfor felles utfordringer. Korpserne gir klare meldinger om at de savner et samarbeidsforum. Hvordan representasjonen skal være i et slikt forum kan diskuteres, men det må være en kombinasjon av musikalsk og organisatorisk kompetanse. Man bør også vurdere å lage undergrupper som dirigentforum og ungdomsutvalg.

Det må utarbeides en hensikt- og målbeskrivelse for et slikt samarbeidsforum. Det er naturlig at det lages retningslinjer for samarbeidet skolekorpserne imellom, men også en beskrivelse av hva et samarbeid med Kristiansand kulturskole og NMF Sør skal inneholde.

Dugnadsarbeid er den primære inntektskilden til korps, foreninger og lag. Det bør settes inn tiltak for å eliminere negativ fokus på dugnadsarbeid, da dette har innvirkning på rekruttering. Det må også gjøres en evaluering av de ulike dugnadsaktivitetene med den hensikt å vurdere kost/nytte. Korpserne kan eksempelvis vurdere å gå sammen om dugnadsarbeid av større dimensjoner.

Ett annet stort og utnyttet område for samarbeid er konsertprosjekter i Kilden, hvor korpene samlet har helt andre økonomiske muligheter for å kunne betale prisen det koster, spesielt dersom man samtidig får i stand en kommunal kompensasjonsordning i bunn.

Mål

- *Det skal være et godt gjensidig samarbeid mellom skolekorpene i Kristiansand, som vil øke kvaliteten på og statusen til skolekorpene og få skolekorpene til å vokse*

Tiltak

- *Skolekorpene i Kristiansand må etablere et samarbeidsforum som målbærer skolekorpenes musikkfaglige og kulturpolitiske interesser overfor ulike samarbeidspartnere*
- *Samarbeidsforumet må lage en virksomhetsplan/håndbok for skolekorpene i samarbeid med kulturskolen og NMF-Sør og:*
  - *Gjøre en felles markedsføring av korpene*
  - *Etablere et dirigentforum for skolekorpsdirigenter, gjerne også i samarbeid med dirigentene i amatørkorpene*
  - *Etablere et ungdomsutvalg*
  - *Etablere et fellesskap med noter, bokstavelig talt, aller helst et digitalt. Et felles notebibliotek vil kunne være et velegnet utgangspunkt for gode og inspirerende felles diskusjoner rundt repertoar*
  - *Definere enkelte konserter og arrangementer som forpliktende fellesaktiviteter*
  - *Arrangere relevante kurs for korpsstyrene*
  - *Etablere en instrumentbank i et samarbeid med kulturskolen. Instrumentbanken bør tilby utlån av instrumenter i en tidsavgrenset periode, det være seg til bruk i store aspirantgrupper og spesialinstrumenter som visse slagverksinstrumenter og blåseinstrumenter som bare brukes av og til*
  - *Etablere et felleskorps for de eldste (videregående skole), eventuelt også for yngre musikanter (ungdomsskole)*
  - *Vurdere og diskutere problematikk rundt størrelse på korpene, samt definere minimumstall på medlemsmasse for å kunne ha status som eget korps, og i kjølvannet av dette være rådgivende i spørsmål om sammenslåing av korps, – for perioder eller permanent*

5.2 Samarbeid med kulturskolen

Som en av de viktigste faktorene for å bedre skolekorpenes musikalske kvalitet nevner alle korpene at man bør videreutvikle samarbeidet med Kristiansand kulturskole. Skolekorpene

i Kristiansand trenger å styrke det musikkfaglige arbeidet ved å bruke relevant musikkfaglig kompetanse i enda større grad. I dag er det kun 40 til 50 korpselever som får sin instrumentalopplæring i kulturskolen. Tallet skulle ideelt sett vært 600, som er identisk med det samlede medlemstallet i skolekorpse. God opplæring bør være førsteprioritet og et minimumskrav.

Bortsett fra dirigentressursen er det i dag noe tilfeldig hva de enkelte korpse i Kristiansand har av felles tankegodts når det gjelder organisering av det musikkfaglige arbeidet. Hvis hensikten er å etablere skolekorpsbevegelsen som et fellesskap, må det musikkfaglige arbeidet i sin helhet struktureres etter et felles omforent planverk. Det er viktig at det pedagogiske tilbudet som kulturskolen gir skolekorpse forankres i noen felles verdier om hva god undervisning for skolekorpsmusikanter innebærer

Bystyret i Kristiansand har nettopp vedtatt nasjonal rammeplan for sin kulturskolevirksomhet. Som følge av dette vil det i de nærmeste årene bli utviklet lokale læreplaner for kulturskolens ulike fagtilbud. Kulturskolen ønsker å knytte til seg korpse i utviklingen der disse planene berører deres virksomhet. Dette vil f.eks. gjelde lærestoff og progresjon i aspirantopplæringen.

Det vil innenfor denne sektoren være vanskelig, og i noen sammenhenger uhensiktsmessig, å definere noen absolutte krav til dirigentenes formalkompetanse. I og med at kulturskolen i tilsettingssaker er forpliktet til å prioritere personer med musikkutdanning fremfor ufaglærte, vil dette i stor grad regulere seg selv. Men det finnes ufaglærte korpsdirigenter som i kraft av sin realkompetanse allikevel fungerer utmerket i dirigentrollen. En måte å øke kunnskaps- og kompetansenivået til dirigenter, er å følge opp hver enkelt dirigent og skreddersy en opplæringsplan som passer den enkelte, i tillegg til felles kurs med et generelt og bredt faglig tilbud.

Flere av korpse melder om at det er krevende å administrere deler av økonomiarbeidet eksempelvis avlønning av dirigenter og instruktører. Det er to måter å løse disse problemene på. Den ene er å legge ansvaret for utbetaling av dirigentlønn til kulturskolen, mot at kulturskolen fakturerer korpse i etterkant. Den andre løsningen kan være at kommunens økonomiavdeling/lønningsavdeling tilbyr korpse en administrativtjeneste for avlønning av dirigenter og instruktører. Den første er den beste, også i forhold til dirigentenes stillingsvern, jfr. erfaringene fra Trondheim kommune.

Aspirantopplæringen er muligens det viktigste pedagogiske arbeidet i et korps, sammen med det å gi optimale utfordringer til åpenbare talenter. Begge områdene er i alle fall noe av det mest pedagogisk krevende arbeidet. Kulturskolens tilbud må utvides til også å innbefatte ansvar for aspirantopplæringen og likedan talentundervisningen.

Det er mye som taler for at kulturskolen må ta et overordnet ansvar for talentutviklingen. I dag samarbeider Kristiansand kulturskole med Kilden og alle kulturskoler i Agder rundt lørdagsskolen, man samarbeider med UiA om talentutviklingsprogrammet TUP og man ønsker i større grad et samarbeid med KSO rundt et fast ungdomsensemble. Det siste for å motvirke at elever i ungdomsalderen slutter, men heller fortsetter som inspirasjon og berikelse for de yngre utøverne i skolekorpene og kulturskolen. Kulturskolen utvikler også et ungdomsstorband med de samme siktemålene.

Mål

- *Det skal være et godt gjensidig samarbeid mellom skolekorpene og kulturskolen*
- *Skolekorpene og kulturskolen har en felles forståelse for skolekorpenes musikkfaglige behov*
- *Man må stadig videreutvikle skolekorpenes musikalske kvalitet*

Tiltak

- *Kulturskolen og korpene må i samarbeid utarbeide fagplaner for det musikkfaglige arbeidet i skolekorpene i Kristiansand*
- *Samarbeidsforumet for skolekorpene i Kristiansand må sammen med kulturskolen og NMF Sør utvikle en virksomhetsplan/håndbok for skolekorpene.*
- *Kulturskolen må etablere en stillingsressurs for aspirantundervisningen*
- *Kulturskolen skal tilby instrumentalopplæring på alle korpsinstrumenter, og den må lage en utviklingsplan for instrumentalundervisning i skolekorpene*
- *Kulturskolen må i samarbeid med skolekorpene arbeide for å bedre musikklokaler for det lokale musikklivet generelt og for skolekorpene spesielt*
- *Kulturskolen skal hovedsakelig drive desentralisert undervisning i lokalmiljøet hvor skolekorpene holder til*
- *Kulturskolen må vurdere å innføre behovsprøving av økonomiske dirigentressurser basert på korpenes størrelse*
- *Kulturskolen må bidra med markedsføring av skolekorpsaktiviteten*
- *Kulturskolen burde i samarbeid med KSO starte et ungdomsensemble som et talentutviklingsprosjekt for dyktige musikanter i skolekorpene*

5.3 Rekruttering og ivaretagelse av korpsmedlemmene

Arbeidet med å rekruttere korpsmusikanter er en helårsbeskjeftigelse. Alt det korpset gjør, og sier at de gjør (handlingsplaner, på nettet osv.) er rekrutteringsarbeid. Korpsets rykte er nok likevel den mest avgjørende faktoren for rekruttering.

5.3.1 Rekruttering

Et dimensjon i dette arbeidet er å holde på de musikantene man har. Ofte er rekruttering og stabilitet i medlemsmassen to sider av samme sak. For å lykkes med både det ene og det andre, må man fremstå som et attraktivt oppegående korps med kvalitet i alle ledd.

Man bør vurdere å etablere skolekorps med brassbandbesetning fordi det vil gi et større korpsmangfold, det ville kunne lette på trykket hva angår undervisningsressurser og det ville være en rekrutteringsarena for regionens eneste amatørbrassband.

Utredning foreslår nedenunder et rekrutteringstiltak som omhandler finansiering av arbeidstimer og instrumenter for korpsaktivitet i skoletiden/SFO-tiden. Så langt har NMF erfart at de fleste forsøkene med dette undervisningstilbudet ikke har økt rekrutteringseffekt, men at slike tiltak har en positiv effekt for skolens innhold. I og med at dette er en type tiltak som ett av skolekorpene i Kristiansand har fått eksterne midler til, velger jeg allikevel å ha det som tiltaksområde, også fordi det skaper et godt innhold i skolehverdagen for mange elever.

Mål

- *Skolekorpene i Kristiansand skal øke rekrutteringen med 25% fra dagens situasjon*
- *Skolekorpset skal være et godt sted å være for barn og unge*
- *Skolekorpset skal tilby et mangfold av musikkaktiviteter for å tiltrekke seg barn og unge med en mangfoldig musikksmak*

Tiltak

- *Skolekorpene må inngå et samarbeid med skolene og med SFO om instrumentalaktiviteter i regi av skolekorpene. På denne måten vil man få introdusert korpset til en yngre aldersgruppe, og involvere hele klasser i instrumentalopplæringen*
- *Skaffe finansiering til både arbeidstimer og instrumenter forbeholdt korpsaktivitet i skoletiden/SFO-tiden.*
- *Etablere en instrumentbank som kan administreres av Kristiansand kulturskole. Finansieringen kan være en blanding av undervisningstimer gitt av kulturskolen og ekstern finansiering av instrumentbanken*
- *Styrke fokuset på aktiviteter som skaper samhold og tilhørighet korpset*
- *Med tanke på korpsmangfold, og hensiktsmessige besetninger, bør man vurdere å etablere skolekorps med brassband-besetning, enten nytt korps eller at korps legger om besetningen. Dette ville potensielt styrke rekrutteringen til regionens eneste amatørkorps med brassband-besetning*

5.3.2 Aspirantopplæring

Det er nærmest en uskreven regel at hvis det er noe man skal prioritere i et korps så er det kvaliteten på aspirantopplæringen. Her handler det om å finne pedagoger med de riktige faglige og personlige kvalifikasjonene som skal til for lykkes i arbeidet med korpsets yngste musikanter.

Mål

- *Aspirantopplæring i skolekorpssene må være faglig solid*

Tiltak

- *Kulturskolen må i samarbeid med skolekorpssene utarbeide fagplaner for aspirantopplæringen*
- *Kulturskole må i et samarbeid med skolekorpssene ta det faglige ansvaret for en dirigentressurs forbeholdt de yngste elevene*

Mange korps sliter med et for stort frafall av musikanter. Hvorfor barn og tenåringer slutter i korpset er et komplekst og sammensatt fenomen, og i samtaler med korpssene avdekkes forhold som kan forklare deler av frafallet: Utfordrende samarbeid med andre fritidsaktiviteter, problemer med å skaffe instrumentallærere, musikanter slutter gjerne i flokk og labert foreldreengasjement.

5.3.3 Frafall av musikanter

Å jobbe med foreldres holdninger til korps som fritidsaktivitet er svært viktig. Dette og flere andre forhold løftes frem i rapporten *Når hornet er lagt på hylla, Fråfall av tenåringer fra musikkorps, Telemarksforskning 2010*.

Mål

- *Skolekorpssene i Kristiansand må unngå frafall av musikanter*

Tiltak

- *Etablere dialogmøter med andre foreninger og lag i lokalmiljøet. Korpssene må samarbeide med andre fritidsaktiviteter slik at det er mulig å kombinere korps med andre aktiviteter.*
- *Det må kalles inn til individuelle samtaler med aktuelle musikanter. Hensikten er å anerkjenne og likestille individuelle behov, med en målsetting om å legge til rette for at den enkelte musikanter finner sin plass i fellesskapet. Man bør tilstrebe en dialogbasert individuell tilrettelegging*
- *Annerkjennelse av vennegjenger i korpset og grupper behov på samme måte som man anerkjenner individuelle behov. Det må kalles inn samtaler med aktuelle grupper, og man bør tilstrebe en dialogbasert tilrettelegging for grupper*

- *Styrke instrumentalopplæringen, både den individuelle og den gruppevise. Uten en progresjon og opplevelse av mestring på instrumentet, vil aktiviteten fort oppleves som meningsløs*
- *Ekspone musikanter for et større miljø, det være seg samlinger med andre samarbeidspartnere, konserter, konkurranser og aldersbestemte korps og regionkorps. Man må oppsøke arenaer hvor musikanter samles og dyrker felles interesser. Konkurranser kan være svært motiverende hvis de brukes riktig*
- *Legge forholdene til rette for at korpset blir en positiv familieaktivitet på tvers av generasjonene. Familien er en viktig faktor og motivator i de unges fritidsaktivitet*
- *Korpsene må bygge popularitet i samarbeid med alle mulige interessenter; skole, kulturskole, familie, nærmiljøet, byens kulturliv*
- *Spre populære aktiviteter utover året for på denne måten holde på interessen hele sesongen*

5.4 Korpsenes ambisjonsnivå

I analysen avdekker man et ambisjonsnivå på sparebluss blant de fleste skolekorpsene i Kristiansand. Det er lite konkurranseaktivitet, og de korpsene som deltar i konkurranser befinner seg i lavere divisjoner. Korpsene spiller en rekke konserter, men det er ytterst få korps som tenker utover de tradisjonelle konsert- og formidlingsformene. Det finnes imidlertid hederlige unntak.

De aller fleste korpsene som omfattes av denne utredningen har lagt all sin ukentlige aktivitet til kun én dag i uken. Det betyr at de fleste musikanter både har gruppeøvelse/enkeltime og fellesøvelse på samme dag. Det ville være mer optimalt å spre gruppeøvelse og fellesøvelse på to ulike dager. Enkelte korps, som har ambisjoner om å bevege seg opp i de øverste divisjonene, bør også vurdere to fellesøvelser i uken. Fordi den individuelle øvingen varierer så pass mye at den ikke alltid slår ut like effektivt som den øvingen man gjør i tutti ensemble, må korpsene vurdere å organisere ukentlige gruppeøvinger.

Tilbakemelding poengterer også det faktum at det er viktig å ha noen skolekorps, og for den saks skyld amatørkorps, som legger listen høyt og som kan være forbilde for andre. Det profesjonelle musikkorpset i regionen er nedlagt og derfor betyr det ekstra mye at andre korps går foran.

Som ansvarlig leder, styreleder og dirigent for korpset må man være observant for hvilken måte den enkelte musikanter forholder seg til definerte mål på, både med tanke på korpset som sådan og for sin egen del. Et eksempel kan være: Hvis korpset har som mål å delta i konkurranser – hvor sterkt er eierskapet til dette målet blant musikanter? Kan det være at det hovedsakelig er styret og dirigenten som eier målsettingen om denne aktiviteten? Det er

ikke uvanlig at man i et korps finner enkeltmusikanter og grupper av musikanter med ulik motivasjon for å nå dette målet. Denne ikke-unisone motivasjonen har ikke sjelden sin forklaring i forskjellige musikalske ferdigheter og forutsetninger, og dette kan medføre at det er vanskelig å oppnå full tilslutning til det musikalske arbeidet

Mål

- *Skolekorpse i Kristiansand skal ha et musikkfaglig nivå og et aktivitetsnivå tilsvarende skolekorpse i Stavanger, Bergen og Trondheim*
- *Korpsets ambisjonsnivå må være godt forankret i organisasjonens ulike leire, og spesielt skal den ha et klart eierskap hos musikantene selv*

Tiltak

- *Bruke åpne og demokratiske prosesser på veien frem til en formulering av felles ambisjonsnivå*
- *Fastsette konkurransedeltakelse som en obligatorisk del i et musikkfaglig årshjul*
- *Sette et spesielt fokus på korpsets egne talenter ved å gi dem solistoppgaver som kan være til inspirasjon for talentene selv og for andre musikanter*
- *Utfordre den tradisjonelle konsertformen og måten man formidler korpsmusikk på ved å skape innovative konsertprosjekter*
- *Skolekorpse må vurdere å bruke to dager i uken til henholdsvis fellesøvelse og gruppeøvelse, evt gruppeøvelse kombinert med enda en fellesøvelse*

5.5 Øvingslokaler og konsertarenaer

5.5.1 Øvingslokaler

Kvaliteten på øvingslokaler vil alltid være et tema så lenge korps øver på steder som i utgangspunktet er bygd for annen virksomhet. I 2014 fikk vi en ny Norsk Standard for akustikk (NS 8178) i musikklokaler som setter kriterier for lydforholdene i landets øvingslokaler og mindre konsertsaler. Det vil være både riktig, mulig og svært aktuelt å gå inn i skolenes gymsaler/auditorier, som normalt er korpseenes øvingsrom, og bygge om disse uten altfor store kostnader. Flere av øvingsrommene til kommunens ni skolekorps har et lydnivå som er skadelig for hørselen.

Mål

- *Øvingslokalene til skolekorpse skal være hensiktsmessige og helsemessig forsvarlige i forhold øving og lagring av utstyr*

Tiltak

- *Gjøre kvalitative vurderinger av alle øvingsrom, med et spesielt fokus på akustikk, men også på rommenes areal. Utbedringstiltak må iverksettes umiddelbart, spesielt*

med tanke på dirigentenes arbeidsmiljø, og musikantenes læringsmiljø - inklusiv spillelede og helse. Ansvaret må tillegges korpene selv, NMF-Sør og Kristiansand kulturskole

- *Norsk Standard for akustikk i rom for musikkformål (NS 8178) må inkorporeres i kommunens planprosesser*
- *Sigurd Lie-salen må oppgraderes slik at den kan brukes av korpene.*

I samtaler med flere av amatørkorpene og skolekorpene vises det til at også Marvika må bli et samlingssted for korpbevegelsen i Kristiansand. Mange amatørkorps og noen skolekorps sier dessuten at de kunne tenke seg å øve permanent i Marvika, og både skolekorpene og amatørkorpene hevder at Marvika ville være et fantastisk sted for helgeseminarer og ulike andre fellesprosjekter. Ett skolekorps er interessert i å flytte hele sin virksomhet - øvelser, konserter og opplæring, til disse byggene. Dette skyldes at korpset er i vekst og trenger større og tilpassede arealer for å kunne utvikle seg kvalitativt.

Skolekorpene og amatørkorpene har utvilsomt sammenfallende interesser i Marvika, som i bygningsmasse absolutt bør være et naturlig samlingssted for korpene i Kristiansand. Marvika vil i tillegg kunne brukes til SFO-aktivitet med fokus på korpsoplæring.

5.5.2 Korpenes Hus

Samlokalisering av musikkorganisasjoner kan være et annet godt strategisk grep, både for å støtte opp under inspirasjon og for rent praktisk å besørge en enklere logistikk med felles instruktører og mulighet for deling av kostbare instrumenter. Det vil også ligge noen besparende muligheter for korpene i forhold til utgifter til utstyr. Nærheten til Rosegården Teaterhus, som også er en konsertarena for korpene, er en tilleggsdimensjon i dette.

Mål

- *Det skal etableres et "Korpenes hus» i Kristiansand*

Tiltak

- *Legge Marvika, øvre og nedre bygg, inn i kommunens planprosesser med tanke på å frigjøre husenes spesialtilpassede arealer til den aktiviteten de opprinnelig ble bygd for, nemlig korpsmusikk*

Korpsmusikken må også løftes inn i byens storstue Kilden. Utreder er overrasket over å se hvor lite korpene har brukt Kilden som konsertarena siden åpningen i 2012. Det som ytterligere vanskeliggjør tilgangen til Kilden, er at regionens og Sørlandets største konserthus holder stengt på søndager. Det er oppsiktsvekkende at et konserthus holder stengt på en helgedag som vanligvis er en god dag for høye besøkstall.

5.5.3 Kilden konserthus

Kristiansand kommune er i ferd med å få på plass en kulturell campusmodell med Kilden, Kunstmuseet og kulturskolen godt plassert som nærmeste naboer. Det ville være naturlig at kulturskolens aktivitet, skolekorpene medregnet, i større grad ble løftet inn i Kildens ulike saler.

Mål

- *Byens konserthus skal være tilgjengelig arena for konserter i regi av korpene i Kristiansand*

Tiltak

- *Utvikle et godt samarbeid med Kilden*
- *Etablere økonomiske kompensasjonsordninger som gjør det mulig å komme inn med ulike korpaktiviteter i Kildens saler*
- *Regionmesterskapet for skolekorps må man vurdere å flytte fra Arendal til Kilden, eksempelvis annet hvert år. Et slikt vedtak må ses i lys av økonomi og ivaretagelse av hele regionens interesser*

5.6 Samarbeid med skolene og nærmiljøet forøvrig

Skolekorpene i Kristiansand er en bidragsyter inn i de respektive lokalmiljøene. Korpene er med på å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge, og de spiller en betydelig rolle som fritids- og kulturaktør i de skolekretsene de sokner til.

Situasjonen i dag er at det er noe tilfeldig hva slags samarbeid skolekorpene har med skolene. Noen korps har for mange skoler i sin rekrutteringskrets. Videre er det svært ulike rammevilkår i forhold til låne- og leieavtaler med skolene, og relasjonene korpene har til nødvendige kontaktpersoner på skolene oppleves svært ulike, det er nærmest tilfeldig hvem av skolens personale som er kontaktperson.

Mål

- *Skolekorpene må være en selvfølgelig arena for utvikling av nærmiljø i Kristiansand*
- *Kommunens sentrale og desentraliserte skoleledelse må ha en felles norm for hvordan man skal forholde seg til skolekorpene som en viktig kulturaktør i bydelen generelt og på skolene spesielt*
- *Skolene skal jevnlig bruke skolekorpene i diverse skolearrangementer*

Tiltak

- *Skoleledelsen i Kristiansand kommune må utarbeide en felles instruks til skoleledere som regulerer rammevilkår i forbindelse med tilgang på lokaler*

- *Korpset bør få en fast kontaktperson på hver skole med et spesielt ansvar for samarbeidet mellom korpset og skolen og forhold knyttet til generell informasjon, hjelp med logistikk i rekrutteringsøyemed, samt hjelp til organisering av konserter og andre arrangementer der skolen involverer korpset*

5.7 Indremedisin

Det er veldig mye man kan få til i et samarbeid med andre. Men det er også helt nødvendig å arbeide innenfra med faktorer som man rår med selv i egen organisasjon.

Tiltak

- *Ytterst få skolekorps i Kristiansand har en strategisk plan for sin egen virksomhet. Alle skolekorps må derfor lage sin egen strategi på hvordan korpset best skal utvikle seg i den retning som er ønskelig*

5.8 Prosjekter som krever ekstern finansiering (oppsummert)

Noen av de foreslåtte tiltakene innebærer en økonomi som ikke ligger innenfor de ordinære rammene som skolekorpset, kulturskolen eller andre interessenter besitter. Følgende tiltak krever ekstern finansiering:

- **Instrumentbank.** *Fra andre byer og regioner vises det til at korpset i et samarbeid med kulturskolen har greid å skaffe finansiering til instrumenter som kan brukes til øremerkede aktiviteter som aspirantopplæring, SFO/skole-prosjekter og til ekstra dyre instrumenter. Penger til slike fond er gitt av sparebankstiftelser og som rammebevilgning i kommunalt budsjett.*
- **Økonomiske kompensasjonsordninger (Kilden).** *I de andre sammenlignbare byene finnes det kommunale kompensasjonsordninger som gjør det billigere for korpset å leie byens konsertsaler.*
- **Etablering av Marvika som Korpsetenes Hus.** *Kommunen bør ha en ambisjon om at Marvika blir et Korpsetenes Hus. Dette er et langsiktig mål som krever at Marvika løftes inn i kommunens planprosesser med tanke på å frigjøre husenes spesialtilpassede arealer til den aktiviteten de opprinnelig ble bygd for, nemlig korpsmusikk. En finansieringsmodell kan innbefatte både kommunal og ekstern finansiering.*
- **Utbedring av øvingsfasiliteter.** *Norsk Standard for akustikk i rom for musikkformål (NS 8178) må inkorporeres i kommunens planprosesser. Om nødvendig må det skaffes finansiering til renovering av øvingsrom som i dag er helsefarlige å bruke.*

- **Undervisningsressurser til korpsaktivitet i skole og SFO.** Ett av skolekorpene i Kristiansand har fått ekstern finansiering av arbeidstimer forbeholdt korpsaktivitet i SFO-tiden. Basert på en evaluering av nevnte pilotprosjekt kan andre korps vurdere liknende tiltak.
- **Aldersbestemte fellessamlinger.** Utredningen foreslår at det etableres to felleskorps i Kristiansand kommune, henholdsvis for musikanter i ungdomsskolen og for musikanter i videregående skole. Slike prosjekter kan enten finansieres med elevkontingent, eller/og med midler fra ekstern finansiering.

Aktuelle dokumenter og relevant litteratur

Bergen Kommune. 2016: *Samarbeid mellom Bergen kulturskole og frivillige organisasjoner*

Berit Handegard. 2007: *Musikkorps, mer enn 17.mai? – et kulturalytisk perspektiv på skolekorps* UiB

Berggren, Arne 1995: *Kornetten – et rop om hjelp*. Aschehoug, Oslo

Heidi Hagerup Uddu 2015: *Fyrlykter i skolekorpset*. Prosjektoppgave i PPU UiS

Hjelmbrekke og Berge. 2010: *Når hornet er lagt på hylla. Fråfall av tenåringar frå musikkorps*. Telemarksforskning

Larsen, S. 2002: *Var det noen som sa korps?: En bok om og for korps*. Oslo: Warner Chappell Muis Norway A/S

Nina Grønli Turtum. 2012: *Ungdom og korps*. Høgskolen i Hedmark

NMF: *Fremtid med musikk i fokus, Handlingsplan 2014 – 2018*

Nerland, Monika. 1994. *Skolekorpset – en kulturinstitusjon i lokalsamfunnet*. Hovedoppgave i musikkpedagogikk, NMH, Oslo

Norbeck, T. 2002: *Skolekorps i klemme?: en studie av to skolekorps i Norge*. Hovudfagsoppgåve, NTNU 2002

Sandnes kommune. 2016: *Skjema for enkel virksomhetsplan og Søknad om undervisningsressurs fra Sandnes kulturskole*

Stavanger kulturskole/Korpsene i Stavanger/NMF Rogaland. 2016: *Håndbok for korpsene i Stavanger*

Øren, Jan Roger. 1993: *Korpskonkurranser, vurdering av musikalske prestasjoner, og konsekvenser av deltakelse*. HF – avd Musikkvitenskap, Bergen